

Ба Шурои диссертациони 6D.KOA-19
назди Донишгоҳи миллии Тоҷикистон
(734025, ш. Душанбе, кучаи Буни Ҳисорак)

ТАҚРИЗИ

роҳбари илмӣ ба диссертатсияи Шарифзода Раҳматулло Файзулло дар мавзӯи «Ҷавобгарии ҷиноятӣ барои дар хатар монандан мутобиқи қонунгузорию Ҷумҳурии Тоҷикистон» барои дарёфти дараҷаи илмии номзади илмҳои ҳуқуқшиносӣ аз рӯи ихтисоси 12.00.08 – Ҳуқуқи ҷиноятӣ ва криминология; ҳуқуқи иҷроии ҷазои ҷиноятӣ (илмҳои ҳуқуқшиносӣ)

Таҳқиқоти диссертациони Шарифзода Раҳматулло Файзулло дар мавзӯи «Ҷавобгарии ҷиноятӣ барои дар хатар монандан мутобиқи қонунгузорию Ҷумҳурии Тоҷикистон» муҷаммад ба ҳисоб рафта, барои илми ҳуқуқшиносӣ аҳамияти ҳам назариявӣ ва ҳам амалӣ дорад.

Пас аз соҳибистиклол гардидани Ҷумҳурии Тоҷикистон дар ҳаёти сиёсӣ, иқтисодӣ, иҷтимоӣ ва фарҳангии кишвар тағйироти куллӣ ба амал омад, ки ба сиёсати ҳуқуқии ҷиноятӣ Ҷумҳурии Тоҷикистон бетаъсир намонд. Ҷумҳурии Тоҷикистон ҳамчун кишвари соҳибфарҳангу мутамаддин бо риояи принсипи инсондустӣ, ки он яке аз принсипҳои бунёдии ҷомеаи шаҳрвандӣ эътироф шудааст, таваҷҷуҳи бештар зоҳир менамояд. Махсусан, дар Конститутсияи Ҷумҳурии Тоҷикистон инсон, ҳуқуқ ва озодиҳои он ҳамчун арзиши олии эътироф гардида, ба ҳимояи ҳамаҷонибаи ҳуқуқи ҷиноятӣ таъмин шудаанд. Зимни таҳияи қонунгузорию ҷиноятӣ бо дарназардошти васоити муҳимми танзими муносибатҳои ҷамъиятӣ, ҳифзи манофеи шахс, ҷомеа ва давлат аз таҳдидҳои ҷинояткорона дар мадди аввал қарор гирифтаанд. Бо назардошти муқаррароти мазкури Конститутсия ва санадҳои ҳуқуқии байналмилалӣ эътирофнамудаи Ҷумҳурии Тоҷикистон ҳифзи ҳаёт ва саломатӣ аз ҷумлаи вазифаҳои қонуни ҷиноятӣ ба ҳисоб рафта, дар қисми 1 моддаи 2 КҶ ҚТ мустаҳкам шуда, боби 16 КҶ ҚТ “Ҷиноятҳо ба муқобили ҳаёт ва саломатӣ” номгузорӣ гардидааст.

Таъмин намудани ҳифзи ҳуқуқ ва озодиҳои инсон ва шаҳрванд, аз ҷумла ҳуқуқҳои моликияти шахс на танҳо аз мустаҳкам шудани ҳифзи онҳо дар КҶ ҚТ, балки аз фаъолияти мақомоти ҳифзи ҳуқуқ вобастагии калон дорад.

Дар хатар монандан бештар бо ҳолатҳои зерин: нарасонидани ёрӣ ба шахсе, ки ба ёрӣ муҳтоҷ аст, дар хатар монандани ҳаёт ва саломатӣ, ки дар натиҷа боиси марги ҷабрдида гардида бошад ё боиси дигар

оқибатҳои вазнин, содир мешаванд. Ҳолатҳои зикршуда аз он гувоҳӣ медиҳанд, ки чораҳои пешгирии дар хатар монандан то ханӯз пурра ва самаранок ҳисоб намешаванд.

Аз ин ҷо зарурати омӯзиши иловагии вазъи танзими қонунгузории таркиби ҷинояти мазкур ва ҷавобгарӣ барои содирнамоии он, такмил додани амалияи дахлдори ҳуқуқтатбиқнамоӣ, баланд бардоштани фаъолияти мақомоти давлатӣ оид ба пешгирии дар хатар монандан зарур мебошад.

Ҳамзамон, дар илми ҳуқуқи ҷиноятӣ ва амалияи ҳуқуқтатбиқнамоӣ масъалаҳои зиёди баҳснок вобаста ба бандубасти кирдорҳои дорои аломати дар хатар монандан пайдо мешаванд. Ин пеш аз ҳама ба проблемаҳои фарқгузори намудани дар хатар монандан аз таркиби ҷиноятҳои мучовир ба монанди ёрӣ нарасонидан ба бемор, иҷро накардани ўҳдадорӣ оид ба таълиму тарбияи ноболоиғ ва ғайра дахл дорад. Дар амалия ҳолатҳоеро мушоҳида намудан мумкин аст, ки кирдори шахси ҷиноят содирнамуда дар аввал ҳамчун вайрон кардани қоидаҳои ҳаракати роҳ ва истифодаи воситаҳои нақлиёт бандубаст гардида, баъдан дар хатар монандан аз сари нав зам карда мешавад ва ё баръакс. Чунин ҳолат ба таносуби таркиби дар хатар монандан ва ёрӣ нарасонидан ба бемор низ тааллуқ дорад.

Дар соҳаи пешгирии дар хатар монандан мушкилиҳои зиёд низ ҷой доранд, аз ҷумла то ҳадди кофӣ маълум нест, ки системаи пешгирии ҷиноятҳо ба муқобили ҳаёт ва саломатӣ бояд чӣ тавр бошанд. Бинобар ин, фаъолияти сохторҳои давлатӣ, бахусус фаъолияти мақомоти қорҳои дохилӣ дар самти пешгирии дар хатар монандан таҳлил ва омӯзиши ҳамачонибаро тақозо менамояд. Дар баробари ин, барои ташкили пешгирии дар хатар монандан омӯзиши тавсифи криминологии он, муайян намудани шакл ва усулҳои чораҳои пешгирии ҷинояти мазкур зарур мебошанд.

Ғайр аз ин, чунин нуқсонҳоро муаллиф хангоми муқоиса бо қонунгузории ҷиноятии давлатҳои иштирокчии ИДМ, ки дар зербоби дуюми қори мазкур (С. 45-67) гузаронида шудааст, муайян намуда, бо назардошти таҷрибаи мусбати қонунгузории ҷиноятии давлатҳои зикршуда роҳҳои бартараф намудани онҳоро пешниҳод намудааст.

Таҳқиқоти диссертсионӣ бамаврид буда, дар он масъалаҳои муҳимми қаблан ҳалнагардидаи илми ҳуқуқшиносӣ баррасӣ гардида, аз нигоҳи диссертант масъалаҳои дар хатар монандан: масоили танзими ҳуқуқи – ҷиноятӣ ва муқовимат бо он, арзёбӣ шудаанд. Маҳз дар ин бора дар натиҷаи таҳқиқоти худ Шарифзода Раҳматулло Файзулло ҳулосабарорӣ намудааст, ки он қобили дастгирӣ мебошад.

Мақсади таҳқиқоти диссертациониро таҳлили маҷмуии аломатҳои таркиби ҷинояти дар хатар монондан ҳамчун нарасонидани ёрӣ ба шахсе, ки ба ёрӣ муҳтоҷ аст, омӯзиши амалияи тафтишотӣ ва судӣ доир ба бандубасти ин кирдор, шакл ва усулҳои фаъолияти мақомоти давлатӣ дар самти пешгирии ин намуди ҷиноят ва коркарди пешниҳоду тавсияҳо оид ба такмили қонунгузорию ҷиноятӣ, ки барои баланд бардоштани самаранокии чораҳои пешгирии дар хатар монондан равона шудаанд, ташкил медиҳад.

Дар робита ба мақсади тадқиқот, ҳамзамон доираи муайяни вазифаҳо низ муқаррар шудаанд, ки ҳалли назариявӣ ва амалии онҳо мазмуну муҳтавои таҳқиқоти диссертационии мазкурро ташкил медиҳанд. Аз ҷумла:

- омӯзиши батанзимдарории ҳуқуқии ҷинояти дар хатар монондан ҳамчун ҷинояти муқобили ҳаёт ва саломатӣ ва ҷавобгарӣ барои содиршавии он дар марҳилаҳои гуногуни таърихи ҚТ;
- гузаронидани таҳлили расидани зарар ба саломатӣ бо аломатҳои ҷинояти дар хатар монондан тибқи қонунгузорию ҷинояти баъзе аз давлатҳои хориҷӣ;
- таҳқиқи аломатҳои объективӣ ва субъективии таркиби ҷинояти дар хатар монондан;
- баррасии аломатҳои вазнинкунандаи дар хатар монондан ва татбиқи он дар таҷрибаи тафтишотӣ ва судӣ;
- таҳлили сабабҳои содиршавии ҷинояти дар хатар монондан ва тавсифи ҳуқуқӣ-иҷтимоии онҳо;
- коркард ва пешниҳоди чораҳои умумӣ, иҷтимоӣ ва махсуси пешгирии ҷинояти дар хатар монондан;
- омӯзиши ташкил ва самтҳои асосии фаъолияти мақомоти корҳои дохилӣ оид муқовимат ба ҷинояти дар хатар монондан.

Дар қори мазкур алоқамандии мавзӯи таҳқиқоти диссертационӣ бо дигар қорҳои илмӣ-таҳқиқотӣ қайд гардида, дараҷаи омӯзиши илмӣ мавзӯ оварда шуда, саҳми ҳар як олими ватанӣ ва хориҷӣ, ки дар рушди илми ҳуқуқи ҷиноятӣ вобаста ба мавзӯи таҳқиқоти диссертационӣ бориз мебошад, нишон дода шудааст.

Объект ва мавзӯи тадқиқоти диссертационӣ дуруст муайян гардида, мақсади қори илмӣ тавассути ҳалли вазифаҳои гузошташуда амалӣ гардидааст.

Дар қори мазкур бо дарназардошти усулҳои умумии илмӣ ва усулҳои илмӣ хусусӣ, заминаҳои меъёрӣ, эмперикӣ ва асосҳои назариявӣ таҳқиқоти диссертационӣ ба таври васеъ истифода гардидаанд.

Навгони илмий таҳқиқоти диссертатсионӣ дар он зоҳир мегардад, ки баъди қабули ҚҚ ҚТ соли 1998 рисолаи илмий мазкур нахустин тадқиқоти маҷмуие мебошад, ки ба тадқиқоти низомноки масъалаи ҷавобгарии ҷиноятӣ барои ҷинояти дар хатар монандан, таҳлили муқоисавии қонунгузории ҷиноятӣи ватанӣ бо қонунгузории ҷиноятӣи давлатҳои хориҷи наздик (давлатҳои аъзои ИДМ) ба ҷинояти таҳқиқшаванда, фарқияти ин ҷиноят аз таркибҳои ба он монанд ва тақмили минбаъдаи он бахшида шудааст.

Дар диссертатсия таҳлили амиқи мафҳуми моҳияти дар хатар монандан сурат гирифта, мазмуну муҳтавои аломатҳои тарафи объективӣ ва субъективӣи ҷинояти таҳқиқшаванда муайян карда шуда, ҷиҳати тақмили м. 127 ҚҚ ҚТ тавассути ворид намудани тағйирот ба аломатҳои бандубастшаванда, чораҳои пешгирии содиршавӣи ҷинояти мазкур пешниҳодҳои асоснок ироа гардидааст. Навгони дигари таҳқиқоти диссертатсионӣ, пеш аз ҳама дар пешниҳодҳои илман асосёфта аз ҷониби муаллиф доир ба таҳлили аломатҳои вазнинкунандаи дар хатар монандан, баҳусус бо расонидани зарари ҷиддӣ ба шаҳрвандон, такроран содир намудани он, содир намудани ин ҷиноят ифода меёбад. Ба назари эътибор гирифтани навгониҳои диссертатсия имконият медиҳанд, ки хусусияти латентӣи (рӯйпӯшшавӣи) ҷинояти м. 127 ҚҚ, ҚТ дар воқеияти ҳаёт аз байн равад ва мақомоти ҳифзи ҳуқуқ муборизаи ашаддиро бо ҷинояткорӣ дар самти ҳифзи ҳаёт ва саломатӣ тақвият бахшанд.

Аҳаммияти назариявӣ ва амалии тадқиқоти анҷомдодашуда дар он зоҳир мегардад, ки нуктаҳои илмие, ки ба ҳимоя пешниҳод карда шудаанд, имкон медиҳанд, ки мушкилоти мавҷудаи назариявӣи мафҳумҳои ба мавзӯи мазкур рабтдошта, тавзеҳ дода шаванд. Ғайр аз ин, нуктаҳои мазкур метавонанд, барои тақмили фаъолияти қонунгузорӣ, амалияи ҳуқуқтатбиқнамоӣ, таҳияи Қарори Пленуми Суди Олӣ, қорҳои минбаъдаи илмӣ-тадқиқотӣ ва дар ҷараёни таълим дар муассисаҳои таҳсилоти олии касбӣ истифода гарданд.

Диссертатсия дар кафедраи ҳуқуқи ҷиноятӣ ва муқовимат бо коррупсияи Донишгоҳи миллии Ҷумҳурии Тоҷикистон омода карда шуда, дар ҷаласаи кафедра муҳокима ва ба ҳимоя тавсия карда шудааст. Хулосаҳо, муқаррарот ва тақлифу тавсияҳои асосӣ дар таҳқиқот пешниҳодшуда, дар мақолаҳои илмӣ ба ҷопрасидаи муаллиф ва як қатор конференсияҳои ҷумҳуриявӣ ва байналмилалӣи илмӣ-назариявӣ инъикос ва баён шудаанд. Муҳтавои асосӣи диссертатсия дар 8 мақолаи илмӣ аз ҷумла, 4 мақола дар маҷаллаҳои тақризшавандаи Комиссияи

Олии Аттестатсионии назди Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон ба таъб расидаанд.

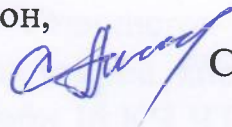
Унвонҷӯ дар ҷараёни таҳқиқоти диссертатсионӣ ба муаллифон ва манбаи иқтибоси мавод ишора менамояд. Диссертатсияи мазкур бо забони адабии тоҷикӣ дар шакли илмӣ ва суфтаву фаҳмо навишта шудааст. Ибораҳои ҳуқуқӣ аз забони русӣ ба тоҷикӣ дар сатҳи илмӣ тарҷума гардидаанд.

Соҳтори рисолаи диссертатсионӣ бо дарназардошти мақсад ва вазифаҳои тадқиқот, аз феҳристи ихтисорот, муқаддима, ду боб, панҷ зербоб, хулоса, тавсияҳо ва рӯйхати адабиёт (маъхазҳо) иборат буда, ҳаҷми умумии он 167 саҳифаро дар бар мегирад.

Дар маҷмӯъ, метавон иброз намуд, ки диссертатсияи Шарифзода Раҳматулло Файзулло дар мавзӯи «Ҷавобгарии ҷиноятӣ барои дар хатар монандан мутобиқи қонунгузори Ҷумҳурии Тоҷикистон» таҳқиқоти мантиқан анҷомёфта буда, ягонагии дохилӣ дорад ва аз тарафи муаллиф мустақилона навишта шуда, дорои натиҷаҳо ва нуктаҳои навини илмӣ барои Ҷумҳурии Тоҷикистон пешниҳодшаванда мебошад, ки дар он саҳми шахсии муаллифи диссертатсия ба назар мерасад. Рисолаи мазкур ба талаботи Тартиб додани дараҷаҳои илмӣ, ки бо Қарори Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон аз 30 июни соли 2021, таҳти №267 ба тасвиб расидааст, ҷавобгӯ буда, муаллифи он сазовори дараҷаи илмӣ номзади илмҳои ҳуқуқшиносӣ аз рӯйи ихтисоси 12.00.08. – ҳуқуқи ҷиноятӣ ва криминология; ҳуқуқи иҷроӣ қазои ҷиноятӣ (илмҳои ҳуқуқшиносӣ) мебошад.

Роҳбари илмӣ:

профессори кафедраи ҳуқуқи ҷиноятӣ ва муқовимат бо коррупсияи факултети ҳуқуқшиносии Донишгоҳи миллии Тоҷикистон, доктори илмҳои ҳуқуқшиносӣ, профессор
Суроға: 734025, Ҷумҳурии Тоҷикистон, ш. Душанбе, хиёбони Рудақӣ 17.
Тел.: (+992) 905886363

Сафарзода А.И.

Имзои Сафарзода А.И.-ро тасдиқ мекунам:

Сардори РК ва КМ ДМТ
« 02 » 09 2023 с.

Тавқиев Э.Ш.